

Jasna Škarič

Zavod RS za šolstvo

S P R E M L J A N J E U V A J A N J A K U R I K U L A Z A V R T C E

Kurikulum za vrtce zahteva spremenjeno vlogo odraslih, s tem pa tudi drugačen položaj otrok v vrtcu. Iz spremljanja prvega leta prenove so razvidne predvsem spremembe pri timskem delu, kjer so v vrtcih našli veliko dobrih rešitev pri spreminjanju rutin in prehodov med dejavnostmi, v komunikaciji, kakovosti in pestrosti ponudbe dejavnosti za otroke.

Strokovne delavke/delavci, ravnateljice/ravnatelji, svetovalne delavke/delavci ugotavljajo, da se spreminja izhodišče načrtovanja, izvajanja in evalviranja dela; največkrat so to: kurikulum, timsko delo in otrok. Prizadevajo si za večjo strokovnost in avtonomnost. Večje je upoštevanje otrok in staršev, pa tudi uravnoteženost v ponudbi vrtca.

Tudi povratne informacije s strani staršev potrjujejo splošen dvig kakovosti dela v vrtcu.

Novi poudarki vsebinske prenove v vrtcu

temeljijo na izhodiščih kurikularne prenove, ki jih je potrdil Nacionalni kurikularni svet, in predstavljajo vsebino uvajanja Kurikula za vrtce.

Težišče prenove je večja demokratizacija življenja in dela v vrtcu, ki se kaže v spoštovanju človekovih in otrokovih pravic, s tem tudi v spoštovanju in upoštevanju različnosti in drugačnosti, v možnosti izbire, spreminjanju stereotipov, rahljanju rutin ter rekonceptualizaciji prostora in časa v vrtcu, kar pomeni tako spreminjanje vloge odraslega kot tudi aktivnejšo vlogo otroka v vrtcu.

V skladu z novejšimi spoznanji o tem, kako se otrok uči, doktrina, ki je zapisana v kurikulumu, vrtce zavezuje tudi k drugačni ponudbi dejavnosti. Temeljni poudarki tako niso več na vsebinah, temveč na procesu predšolske vzgoje, na celoti interakcij in izkušnj, iz katerih se otrok v vrtcu uči.

Uvajanje kurikula za vrtce

je namenjeno uveljavljanju in uresničevanju ključnih splošnih ciljev kurikularne prenove, zapisanih v Beli knjigi (1995), Izhodiščih kurikularne prenove (1996) ter Kurikulu za vrtce (1999).

Zavod RS za šolstvo je z začetkom prenove vrtcem ponudil strokovno pomoč in podporo, pri čemer je upošteval vsebinske poudarke Kurikula za vrtce.

Svetovalke Oddelka za predšolsko vzgojo Zavoda RS za šolstvo v okviru programa Uvajanje novih

programov in učnih načrtov ter projekta Postopno uvajanje Kurikula za vrtce vrtcem nudijo celovito strokovno podporo pri uvajanju kurikula.

Druga pomembna naloga je spremljanje uvajanja kurikularnih sprememb v vrtcih, ki mu posvečamo osrednjo pozornost v pričujočem besedilu.

Spremljanje uvajanja kurikularnih sprememb v vrtcih

poteka kot projektna naloga v okviru programa Zavoda RS za šolstvo Spremljanje kurikula. V šolskem letu 1999/2000 je spremljanje potekalo na dveh ravneh:

- spremljanje prek rednega mesečnega poročanja vodij projektnih timov v vrtcih, katerih ugotovitve (dobre rešitve, izpostavljene dileme in težave kot vodilo k iskanju ustrežnejših pristopov) smo sproti vključevali v postopke uvajanja in v njegovo podporo;
- spremljanje na ravni ugotavljanja pogojev, v katerih poteka prenova (materialnih, organizacijskih, kadrovskih), pozitivnih premikov, težav in dilem, povezanih s komunikacijo v vrtcu na vseh ravneh, ter pogleda vseh udeleženi na celoto procesov, povezanih z uvajanjem kurikularnih sprememb.

Podatke, na katerih temeljijo ugotovitve, smo v skladu z namenom spremljave zbrali z vprašalniki za starše in strokovne delavke/delavce vrtcev in v intervjujih z ravnateljicami/ravnatelji ter svetovalnimi delavkami/delavci v vrtcih.

UGOTOVITVE SPREMLJAVE PRVEGA LETA UVAJANJA – 1999/2000

V prvem letu smo spremljali uvajanje v 25 vrtcih v 8 regijah (od tega v 21 samostojnih vrtcih in 4 vrtcih pri osnovnih šolah), kar pomeni 821 oddelkov v 141 enotah. Z intervjuji in vprašalniki smo nagovorili 25 ravnateljic in ravnateljev, 12 svetovalnih delavk, 1642 strokovnih delavk/delavcev ter 800 staršev iz 50 oddelkov (25 prve in 25 druge starostne skupine).

Splošne ugotovitve iz vprašalnikov za strokovne delavke in delavce ter intervjujev z ravnateljicami/ravnatelji in svetovalnimi delavkami v vrtcih so pokazale, da v njihovih videnjih prenove ni opaznejših

Foto Jernej Prelac

razhajanj – prenova v vrtcih uspešno poteka.

V vrtcih ne obžalujejo, da so se vključili v prenovo; nasprotno – ugotavljajo, da gre za proces kakovostnega spreminjanja prakse, ki se je začel, še preden so ga kurikularni dokumenti deloma povzeli in potrdili, deloma pa nadgradili s smernicami za delo v prihodnje.

V vrtcih se zavedajo zahtevnosti izvajanja sprememb tako na ravni razumevanja kot tudi izvajanja Kurikula za vrtce. Poiskali so veliko dobrih rešitev, predvsem na ravni prenosa zapisanega v prakso pa so naleteli tudi na težave. Obremenitve zaposlenih v vrtcih so se na račun prenove sicer povečale, pri čemer so strokovne obremenitve večje in zahtevnejše od časovnih.

Prenova je pripomogla k temeljiti analizi dosedanjega dela na ravni posameznega vrtca, prav tako tudi k dvigu kakovosti interakcij in komunikacije na vseh ravneh. Več je poglobljenih strokovnih pogovorov, ki ozaveščajo in spreminjajo ravnanja, pa tudi sodelovanja med vsemi zaposlenimi. Večinoma si v vrtcih že več let prizadevajo za kakovostno spreminjanje pogojev dela. Kurikularna prenova zanje pomeni tako potrditev in tudi izziv za nadaljnje delo.

V večini vrtcev posebnih priprav na prenovo ni bilo. Ugotavljajo, da je motivacija za delo velika, čeprav občasno niha. Odnos z ustanoviteljem se na račun tega, da je vrtec vključen v kurikularno prenovo, v glavnem

ni spremenil; v večini vrtcev zato tudi niso dobili posebnih finančnih sredstev. Za to, da bi zagotovili kar najboljše materialne možnosti, so uporabili predvsem notranje rezerve in s pomočjo lastne inovativnosti in iznajdljivosti poskrbeli za primernejšo ureditev in izkoristek prostorov, ki so jim na voljo.

Spremembe v organizacijskem pogledu pomenijo v nekaterih vrtcih predvsem spremembo obratovalnega časa vrtca, ki je bolj kot prej prilagojen potrebam otrok in staršev.

Reorganizacija in rekonceptualizacija časa in prostora se največkrat kaže tudi v »rahljanju« dnevnik rutin in opazno mehkejših prehodih med dejavnostmi, kar prispeva k večji kakovosti interakcij med otroki in drugačni komunikaciji tako med otroki kot tudi med odraslimi in otroki, pa tudi k učinkovitejšemu uresničevanju kurikularnih načel. Poudarjena je individualizacija, upoštevanje različnosti, možnosti izbire ter možnost umika v zasebnost.

Največkrat omenjene težave na področju zagotavljanja organizacijskih pogojev za uresničevanje kurikularnih izhodišč so povezane s timskim delom, ki sicer prinaša pomemben dvig kakovosti na vseh ravneh – pri načrtovanju, izvajanju in evalvaciji dela v vrtcu. Težave se kažejo pri zagotavljanju sočasne prisotnosti dveh strokovnih delavk v oddelku in pri

omogočanju skupnega načrtovanja in analiziranja dela z vidika časa in prostora (kdaj, kako).

V večini vrtcev menijo, da so kadrovske možnosti primerno zagotovljene oz. zadostne za izvajanje prenove. Ponekod omenjajo težave zaradi različne izobrazbene strukture strokovnih delavk/delavcev vrtca, predvsem gre za razliko med vzgojiteljicami/vzgojitelji in njihovimi pomočnicami/pomočniki.

Pri strokovni usposobljenosti kadra ima pomembno vlogo stalno strokovno spopolnjevanje in izobraževanje. Težave so povezane predvsem z odsotnostmi z dela zaradi izobraževanja strokovnih delavk/delavcev ter premalo denarja, s katerim bi le-to lahko podprli glede na želje in potrebe zaposlenih v vrtcu.

Strokovno spopolnjevanje in usposabljanje strokovnih delavk/delavcev je bilo v šolskem letu 1999/2000 vsebinsko podrejeno prenovi. Dober je bil obisk na študijskih skupinah in aktivih, ki so jih izvajale svetovalke Zavoda RS za šolstvo v sodelovanju z zunanjimi sodelavci (praktiki iz vrtcev), izstopata tudi interno izobraževanje in samoizobraževanje.

Največ pripomb v prvem letu prenove je bilo na račun premajhnega števila izvedb naročenih programov stalnega strokovnega spopolnjevanja – modulov ter na račun delitve denarja v ta namen (glede na oddaljenost vrtca od kraja izvedbe). Strokovne delavke in delavci so tudi izrazili željo, da bi znali izvajalci vsebino bolj približati uporabnikom in jo obogatiti z več konkretnimi primeri ter možnostmi razprave o izkušnjah v vrtcih.

Ugotovili smo, da se strokovne delavke/delavci vrtca ob strokovnih dilemah najpogosteje posvetujejo med seboj, obračajo pa se tudi na pomočnice/pomočnike ravnateljic/ravnateljev ter ravnateljice/ravnatelje. Kjer imajo v vrtcu svetovalno službo, se posvetujejo tudi z njo. V vseh vrtcih so zadovoljni s strokovno podporo Zavoda RS za šolstvo. Menijo, da se je izboljšala kakovost stikov z vrtci, želeli pa bi si še pogostejše prisotnosti svetovalk Oddelka za predšolsko vzgojo v vrtcih.

Delovanje projektne skupine, ki vodi uvajanje na ravni vrtca, v vseh vrtcih ocenjujejo kot dobro. Sestanki teh skupin so bili v prvem letu prenove večinoma dobro vodeni, strukturirani, komunikacija je bila učinkovita, odprta in dvosmerna, prenos informacij pa hiter tako znotraj tima kot tudi med timom in strokovnimi delavkami/delavci, ki niso bili vključeni vanj. Težave so se pojavljale v zelo velikih vrtcih, kjer so temu primerno (pre)velike tudi projektne skupine.

Kljub temu, da je bila v večini vrtcev pobudnica za vključitev vrtca v prenovo ravnateljica, smo ugotovili, da je bila v prvem letu postopnega uvajanja kurikula pripravljenost strokovnih delavk/delavcev za sodelovanje in izvajanje sprememb v vrtcih na splošno velika.

Ugodne so tudi povratne informacije staršev, ki so

bili seznanjeni s tem, da se bo vrtec vključil v prenovo. V veliki večini izražajo zadovoljstvo s počutjem otrok v vrtcu in z odnosom zaposlenih do njih in do otrok, prav tako tudi z obsegom in načinom informiranja ter z možnostmi za sodelovanje in vključevanje v neposredno delo oddelka. Pri tem izstopajo organizirane oblike dela in sodelovanja s starši. Starši opažajo predvsem pestrejšo ponudbo dejavnosti in napredek otrok, boljšo komunikacijo na vseh ravneh ter kakovostno spreminjanje pogojev za življenje in delo v vrtcu. Zadovoljni so z odraslimi v vrtcu in z njihovim delom; ugotavljajo tudi, da otroci radi hodijo v vrtec.

V prvem letu spremljanja prenove smo največ pripomb staršev zaznali na račun pogojev življenja in dela v vrtcu, predvsem na račun materialnih pogojev. Predlagali so tudi nekaj sprememb, ki so povezane s spreminjanjem pogojev, izvedbenega kurikula ter s sodelovanjem s strokovnimi delavkami/delavci vrtca.

Strokovne delavke/delavci pri izvajanju konkretnih sprememb na različnih področjih svojega dela najbolj pogrešajo priročnike in vodnike. Menijo, da jim manjkata opora in pomoč pri razumevanju in prenašanju zapisanega v delo na ravni vrtca in oddelka. Tisti, ki so imeli možnost udeležbe, so pohvalili vsebino strokovnega srečanja na temo Igra in področja dejavnosti (spomladi 2000), ko so avtorji kurikula predstavljali vsak svoje področje.

Tempo dela v prvem letu uvajanja so v vrtcih ocenili kot prehitro, saj je bilo po priporočilih iz Opomnika pri uvajanju posamezne naloge na voljo le po mesec dni časa za analizo stanja in prve spremembe, o katerih so ravnateljice/ravnatelji mesečno poročali svetovalkam Zavoda RS za šolstvo.

Zaposlene v vrtcih smo z ugotovitvami prvega leta spremljanja uvajanja kurikularne prenove (tako na državni ravni kot tudi na ravni posameznega vrtca) seznanili na t. i. evalvacijskih sestankih. Na teh sestankih, ki so potekali v vsakem vrtcu posebej, smo v dialogu s strokovnimi delavkami/delavci, svetovalno službo in vodstvom posameznega vrtca prepoznavali kontinuiteto procesa ter ugotavljali premike tako v smislu nadaljnjega iskanja dobrih rešitev kot tudi še vedno prisotnih težav v zvezi s posameznimi nalogami iz opomnika.

Ugotovitve prvega leta spremljave so v obliki poročila dosegljive tudi na spletnih straneh Zavoda RS za šolstvo (Program Spremljanje kurikula).

Spremembe po prvem letu uvajanja

se odvijajo tako na ravni nekaterih postopkov, namenjenih podpori vrtcem v prenovi, kot tudi v vrtcih, saj gre za kontinuiran in poglobljen proces spreminjanja vedenj in na njih utemeljene prakse.

Spremljanje prvega leta uvajanja je pokazalo, da bi si

